

**Поглиблене повторення
вивченого в 1-4 класах.
Голосні й приголосні звуки**

1. Що таке «звуки мови»?
2. Які звуки називаємо голосними, які — приголосними?
Яка між ними різниця?
3. Чому ця тема важлива?

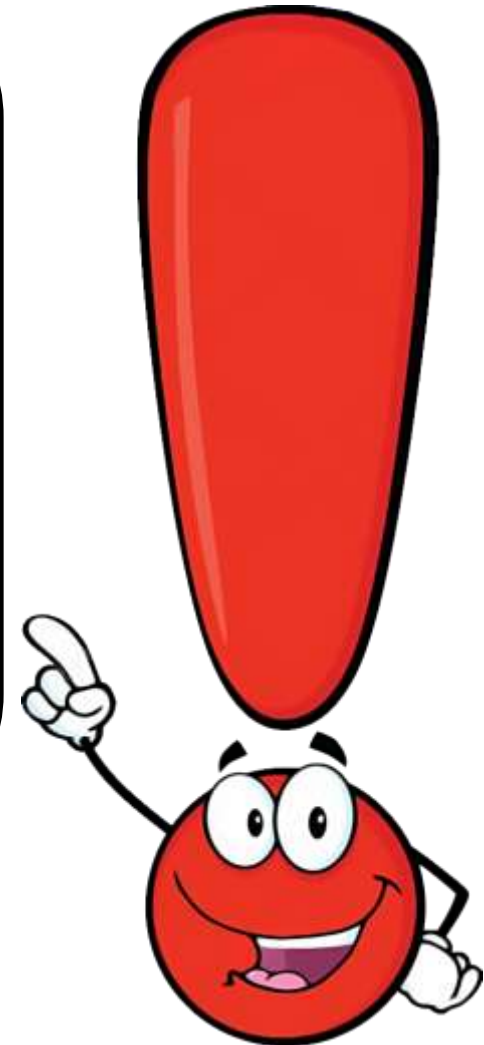
1. Для чого людині потрібно знати звуки мови?
2. Наскільки важливо бути уважним до вимови кожного
3. звука?
4. Що спільного у словах айфон, диктофон, смартфон, телефон?
5. Чому важливо, користуючись цими приладами, дотримуватися правильної вимови?

Уявіть, що було б, якби в мові були тільки голосні або тільки приголосні звуки. Висловіть свої міркування кількома реченнями.

Звуки природи... У їхньому оточенні зростає кожна дитина: скрипнули двері, брязкіт ключів (хтось прийшов!), шум води, свист чайника (скоро вечеряти!), легеньке постукування в шибку (дощик сіється!). Змалечку звуки мали для нас значення, ми їх по-своєму розшифровували. Одним раділи, інших боялися, якихось очікували... Виходить, наше життя зіткане зі звуків?!

Вправа 1. Прочитайте виразно речення. Назвіть слова, за допомогою яких ми зміст сприймаємо на слух. Запишіть їх у зошити. Установіть кількість звуків і букв у цих словах. Зробіть висновок, яких звуків в українській мові більше

1. Знову озвалася трембіта, але вже іншим голосом. 2. Смереки гуділи, як дзвони. 3. Стукіт сокири розбудив інших птахів. 4. Суботнього ранку в листі вкраділиво зашемрав дощ. 5. Дзижчали дикі шершні, принаджені квітками крушини, тьохкали в горішнику щиглі (З творів М. Дочинця). 6. У шибку постукала гілка: «Тук-тук» (О. Печорна). 7. Шум дощу за вікнами змішується зі звуками падінь мільйонів срібляних крапель... (В. Гук). 8. Старі дерева в саду розхитувалися й скрипіли, молодші похливно тріпотіли. 9. Гроза гуркотіла все більше, у шибки посипало градом (З творів Н. Гербіш).

Перевіряємо!

Озвалася, гуділи, стукіт, зашемрав, дзижчали, тьохкали, постукала, шум, скрипіли, гуркотіла.

Озвалася (8б., 8зв.), гуділи (6б., 6зв.), стукіт (6б., 6зв.), зашемрав (8б., 8зв.), дзижчали (8б., 7зв.), тьохкали (8б., 7зв.), постукала (9б., 9зв.), шум (3б., 3зв.), скрипіли (8б., 8зв.), гуркотіла (9б., 9зв.).

Вправа 2. Розгляньте схему. Розкажіть, на які групи і підгрупи поділяють звуки мовлення в українській мові.

ЗВУКИ МОВЛЕННЯ

наголошені

Голосні

ненаголошені

Приголосні

МіНеРаЛоВий

сонорні

дзвінкі

глухі

тверді

м'які
напівпом'якшені

Здається, що говорити легко: звуки, **слова** й навіть цілі фрази наче самі вистрибують у вас із рота. Насправді все не так просто: у нашому організмі в цей час працює **цілий** «завод» з виробництва звуків. Замість станків на «заводі» — органи мовлення. Для того, щоб звук з'явився на світ, трудяться легені, дихальне горло, гортань, рот, ніс, губи, **язик**. Це й є органи мовлення, їм усім вистачає роботи! А наші вуха — контролери. Вони завжди на посту: як тільки людина не так вимовила у слові звук — вухо відразу почує.

Назвіть звуки і букви у виділених словах. Під час вимови яких звуків виникають перепони (зімкнені губи, притиснутий до зубів язик тощо)? Чи виникають такі перепони під час вимови голосних звуків? Чому вуха назвали контролерами?

Вимовте голосно по черзі спочатку голосні [а], [о], [е], а потім приголосні [в], [з], [д]. Чому голосні називають «ротовідкривачами», а приголосні — «ротозакривачами»? Дайте зв'язну відповідь.

?

Назвіть різні приголосні звуки в парах слів. Запишіть, підкресліть їх. Які звуки допомагають нам розрізнити за смислом слова? Доберіть дві-три пари інших слів, які розрізнялися б лише одним голосним чи приголосним звуком. Назвіть усі приголосні у виділених словах. До яких частин мови належать ці слова?

Галка — балка; калина — малина; **стан** — **стань**; сон — тон; голос — колос; ми — ви; річ — ніч; дим — дім.

Вправа. Вимовте слова першого стовпчика без початкового звуку, другого — без останнього.
Висловіть припущення, чи може звук розрізняти значення слова

марка
грізний
край
допис

казкар
жарт
земляк
табун

Вправа. Прочитайте текст. Поясніть, як ви розумієте зміст виділеного речення. Випишіть із тексту три слова, у яких різна кількість букв і звуків.

Недаремно ж кажуть — «море звуків». А море можна слухати безкінечно. Так само безкінечно, як і дивитися на вогонь, вдивлятися в нічне небо.

Але все це так само пов'язане зі звуками.

Тиші немає.

Ідеальної тиші!

Життя грає свою симфонію навіть під землею! Варто лише встромити лопату й перевернути пласт, аби впевнитись у цьому. Світ обплутаний звуками, мов судинами. Від них не сховатися, не втекти, навіть затуливши вуха.

Але ось що я зрозумів тоді: їх, ці звуки, можна записати, вдихнути в них ритм, вибудувати в певному порядку і наділити гармонією, розіклавши на партитури (І. Роздобудько).

Кажуть, вогонь, життя, симфонію.

Опишіть свої відчуття, коли ви чуєте звук будильника, дзвінка на урок або з уроку. Чи ці звуки можна назвати звуками мови? Чому?

Домашнє завдання. Повторити правила. Виконати вправу у конспекті.

- II Ознайомтеся з текстом. Запишіть другий абзац, доповнивши його словами, необхідними за змістом. Намалюйте комікс про вимову голосних і / або приголосних звуків.

Людина завжди жила у світі звуків і шуму. Можна слухати, як шумить вода: **дзюркіт** струмка, **шум** прибою, **крапельки** дощу. Ці звуки заспокоюють, знімають стреси.

Інколи доводиться перетворювати звуки на слова, як, наприклад, у коміксах. Щойно починає падати дощ, ми чуємо... . Коли розгулялася злива, то Свист можна передати словом ... , стрибок людини — ... , падіння важкого предмета —